

sit qualitas, tamen id non provenit ex illa generali ratione, sed ex peculiari causa et natura.

10. De accidentibus vero substantiæ corporeæ, omnes fatentur, inter accidentia habentia propriam entitatem reipsa distinctam a substantia, primum accidens talis substantiæ esse quantitatem, quæ non supponit in substantia aliquam potentiam, quæ ad prædicamentum quantitatis pertineat, ut a fortiori probant omnia quæ hactenus diximus. Ipsa vero quantitas est medium seu potentia, per quam hæc potentia recipit qualitates corporeas, et similia accidentia; at quantitas non est potentia pertinens ad prædicamentum qualitatis, ut per se notum est. Nec vero inter superficiem, verbi gratia, et albedinem fingi potest mediare aut intercedere potentiam aliquam de genere qualitatis, per quam superficies recipiat albedinem; quod etiam probant argumenta hactenus facta, quia talis potentia, si in re non est distincta a superficie, non potest esse vera qualitas; fingere autem illam esse distinctam, vel ut rem, vel ut modum ex natura rei diversum, et superfluum est, ac sine fundamento; et vel procedendum erit in infinitum, vel si sistendum est in intrinseca capacitate superficiæ, qua per seipsam est receptiva illius potentiæ, verius dicitur sistendum esse in eadem intrinseca capacitate superficiæ, qua per seipsam est immediate receptiva albedinis, et tolletur de medio illa inintelligibilis et minime necessaria potentia. Sic igitur constat, potentiam, per quam substantia recipit accidens, non semper pertinere ad idem prædicamentum cum accidente recepto. Et ratio a priori est, quia ex accidente et subjecto non oportet fieri unum per se, sed per accidens, et ideo non requiritur quod talis potentia et actus pertineant ad idem genus; unde nec necesse est ut talis potentia sit per se instituta et ordinata ad talem actum.

11. *Qualiter aliqui effugiant vim præcedentium rationum.*— Dices, his argumentis recte probari potentiam receptivam accidentis non esse semper proprie ac directe in eo prædicamento, in quo est accidens receptum, non vero probari non collocari in illo saltem reductive, quod solum asserunt auctores prioris sententiæ; nam, cum accidens dicat intrinsecum ordinem ad subjectum, quatenus est capax ipsius accidentis, necesse est ut subjectum secundum eam capacitatem reducatur ad prædicamentum accidentis. Propter hanc eva-

sionem insinuavi superius, posse in hac questione esse æquivocationem in verbis, nam si solum sit sensus, substantiam vel quantitatem conceptam a nobis sub formalitate capacitatis talis accidentis reduci quodammodo ad prædicamentum illius accidentis, tanquam quoddam additum, per quod definitur tale accidens, sic controversia est de modo loquendi aut concipiendi nostro; nam secundum rem nulla vera potentia additur media inter substantiam et quantitatem, vel inter quantitatem et qualitatem, sed solum quædam denominatio vel conceptio respectiva. Nos autem loquimur de reali et vera potentia, de qua loquitur D. Thomas, cum ait potentiam et actum revocari ad idem genus; alias non bene inde concluderet, potentias animæ esse res distinctas ab anima, quod illis locis intendit; et eodem sensu loquitur Cajetanus, qui propterea adhibuit limitationes et distinctiones supra citatas. Commentator item in eodem sensu loqui videtur, cum dicit, potentiam et actum esse differentias oppositas dividentes singula prædicamenta.

Declaratur axioma: Actus et potentia sunt in eodem genere.

12. Quomodo ergo intelligendum est illud axioma: *Actus et potentia sunt in eodem genere?* rejiciendumne omnino est, ne sententiæ a nobis positæ, et resolutioni datæ obstare videatur? Respondetur imprimis, axioma illud non recte fundari in Aristotele, 12 Metaph.; nam ibi solum asserit res omnium prædicamentorum habere eadem principia secundum proportionem seu analogiam, nunquam vero ait omnia illa principia in eodem prædicamento collocari; imo, ponens exempla, ait in coloribus album esse principium ut formam, nigrum ut privationem, superficiem ut materiam, et in illuminatione lumen esse formam, tenebras privationem, aerem subjectum, et in sanatione sanitatem esse formam, morbum privationem, corpus materiam, in quibus exemplis nunquam assignat potentiam, quæ debeat esse ejusdem prædicamenti cum forma; non ergo dixit Aristoteles materiam et formam pertinere semper ad idem genus, quamvis dixerit res omnium generum posse habere aliquo modo principium formale et materiale. Unde ibidem ait, res omnium generum habere causam efficientem seu moventem, non tamen dicit, aut sentit, illam causam pertinere ad idem genus cum re effecta. Neque obstat Soncinatis replica, quod

causa efficiens est extrinseca, et ideo non oportet esse ejusdem generis; materiale autem principium est intrinsecum, quod debet esse ejusdem generis. Respondeo enim materiale principium accidentis, si ad totum compositum comparetur, esse intrinsecum illi, non tamen esse illud compositum ut sic proprie in uno genere, cum sit unum per accidens, et constet ex rebus diversorum generum; si vero comparetur ad formam accidentalem, non esse principium intrinsecum ejus, id est, illam intrinsece componens, sed solum per modum additi seu subjecti, cui forma accidentaliter unitur. Hoc autem principium non est necessario ejusdem generis cum forma in accidentali compositione.

13. *Qualiter Scotus explicet dictum pronuntiatum.*— *Quid objectiva potentia apud Scotum.*— Hinc Scotus, in 2, distinct. 16, q. 1, respondet, axioma illud, intellectum de potentia receptiva et actu ejus, esse falsum, et affert contra illud instantias a nobis insinuat de substantia et accidente, de superficie et colore, etc. Et similiter docet esse falsum intellectum de potentia activa et actu ejus, nam etiam habet claras instantias, præsertim in potentiis quæ agunt actione transeunte, sive comparentur ad actionem, ut actio est, quia manifeste pertinent ad diversa prædicamenta; sive ad rem seu formam factam, nam potentia secundum locum motiva est qualitas, efficit autem Ubi, seu præsentiam localem, et potentia augmentativa est qualitas, agit autem quantitatem aut substantiam. Dicit ergo axioma illud esse intelligendum de potentia objectiva. Quam interpretationem multi rejiciunt, impugnando acriter hanc potentiam objectivam. Sed quoad hoc existimo de nomine et æquivoco hos cum Scoto disputare; nam ille non intelligit per potentiam objectivam aliquam veram rem, quæ sit actu in rerum natura, quo sensu sola potentia activa vel passiva est potentia realis, ut infra dicam latius, tractando de essentia creaturæ, et declarando speciem qualitatis, quæ est potentia; sed per potentiam objectivam intelligit Scotus rem in statu possibili antequam actu sit, quomodo dicimus rem esse in potentia antequam sit; et quia res, ut est possibilis, est objectum potentiæ activæ, ideo dicitur ab Scoto esse in potentia objectiva. Atque ita dicit hanc potentiam et actum esse ejusdem generis, quia res possibilis et res in actu ejusdem generis

sunt; imo dicere etiam posset esse eandem rem negative (ut aiunt), quia non sunt due res, sed eadem, in diversis statibus concepta. Quocirca res, quam Scotus in ea interpretatione intendit, vera est, non tamen recte accommodatur illa interpretatione auctoribus, qui ante Scotum illud axioma docuerunt; Aristoteles enim, ut ex dictis patet, nunquam in eo sensu locutus est, nec Averroes, qui loco citato ait potentiam et actum esse differentias oppositas; et cum 9 Metaphysicæ, in principio, varias numeret potentiæ acceptiones, nunquam fecit mentionem illius potentiæ objectivæ.

14. Dicendum ergo est, axioma illud communiter intelligi de propria potentia receptiva, vel activa. Ut autem verum sit, intelligendum imprimis est de potentia per se primo instituta et ordinata ad talem actum, non vero de potentia vel capacitate intrinsece inclusa et quasi concomitante aliquam entitatem absolutam. Declaratur hoc, nam duobus modis intelligi potest quod aliqua virtus, tam activa, quam receptiva, comparetur ad actum. Uno modo, quia ex primaria ratione et essentia sua ordinata est ad talem actum; sic materia est potentia ad formam, ut supra declaratum est; sic gravitas est virtus activa ad efficiendum motum deorsum, vel permanentiam in ipsomet loco deorsum; sic denique intellectus est virtus activa et receptiva intellectionis. Hujusmodi ergo potentia dicitur per se primo instituta propter actum, et ideo ab illo sumit speciem; et de illa ad summum potest axioma illud verificari modo statim declarando. Alio vero modo potest aliqua entitas habere vim vel capacitatem ad aliquam actionem vel actum, non quia propter illum primario sit instituta, sed quia vel ob eminentiam naturæ suæ, vel ob naturalem conditionem, aut modum essendi, quem habet, quasi concomitanter, vel potius connaturaliter, habet per seipsam talem vim vel aptitudinem. Sic Deus habet omnipotentiam agendi; sic etiam creatura intellectualis habet et capacitatem, et vim activam obedientialem supernaturalium actuum vel donorum; sic denique substantia materialis est capax quantitatis, et quantitas ipsa est capax qualitatum. Et in hoc posteriori genere potentiæ vel capacitatis, non est necesse potentiam seu capacitatem et actum esse in eodem genere; quia, cum talis potentia non sit ordinata per se primo ad actum, nec sumat ab illo speciem suam, nec componat cum ipso actu

unum per se, non est curialis potentia et actus in eodem genere collocanda sint. Nec D. Thomas unquam de hoc posteriori genere potentiae, sed de priori locutus est; et de eodem exponendus est Averroes, si ejus dicta defendere necesse sit. Nec ratio in contrarium facta plus probat; unde per hanc sufficienter responsum est fundamentis contrariae sententiae.

15. *D. Thomas et Commentator qualiter intelligent axioma.* — Ut vero principium illud exacte maneat declaratum, addere oportet duobus modis intelligi posse, potentiam prioris ordinis et actum esse ejusdem generis. Primo, ut genus late sumatur pro generalibus rationibus substantiae et accidentis, ita ut potentia per se ordinata ad actum substantialem sit substantialis, ad accidentalem accidentalis; non vero quod in rigore necesse sit potentiam et actum esse ejusdem praedicamenti accidentis, quamvis in substantia id verum sit, eo quod substantiae tantum est unicum praedicamentum. Et haec expositio multis placet, quia evitat difficultates. Alii vero etiam in accidentibus volunt potentiam hujusmodi et actum ejus ad idem praedicamentum in rigore pertinere, quia alias non est in rigore verum, potentiam et actum esse ejusdem generis. Sed hoc in universum defendere difficile est, praesertim in potentiis activis. Quapropter probabiliter dici potest potentiam passivam accidentalem (nam de substantiali jam satis dictum est), quando ex primaria institutione vi suae essentiae ordinata est ad actum, sub eodem genere et praedicamento cum suo actu contineri. Et de hac potentia videtur loqui D. Thomas, et Commentator, citatis locis. Sub potentiis autem passivis potentias animae comprehendimus, quae licet activae etiam sint, simul tamen sunt passivae, et in passione ac receptione seu informatione habent consummatam perfectionem suam. Hoc autem modo explicata haec assertio probari potest inductione in omnibus his potentiis; nam habitus et actus earum in eodem genere in rigore collocantur; licet enim actio ut actio pertineat ad praedicamentum actionis, tamen ut actus vitalis habens esse consummatum et perfectum in suo genere, collocatur in praedicamento qualitatis; quando autem potentia comparatur ad actum, et ad idem genus pertinere dicitur, non est comparanda ad actum in fieri, sed ad actum perfectum et consummatum; ad illum enim per se primo ordinatur, et ab illa speciem re-

cipit. Et ita nullum invenio exemplum in quo haec regula deficiat. Ratio autem reddi potest, quia, quando potentia receptiva per se est ordinata ad actum, et comparatur ad illum ut imperfectum ad perfectum in suo genere, et quodammodo per se unum videtur in illo ordine constituere cum suo actu; ut potentia intellectiva cum actu intelligendi per se conjungitur, et sic de aliis; et ideo oportet ut talis potentia et actus sub eodem genere collocentur, ut ita etiam inter se majorem proportionem servant.

16. At vero in potentiis activis, etiamsi sint per se primo ordinatae ad agendum, non videtur necessarium quod potentia et actus sub eodem genere in rigore contineantur. Nam, si per actum hujus potentiae intelligamus actionem ut actio est, constat potentiam et actionem ad diversa praedicamenta pertinere. Neque ullius momenti est quod quidam aiunt, potentiam et actionem, directe quidem et per se, ad diversa praedicamenta pertinere; tamen per reductionem, et potentiam collocari in genere actionis, et actionem in genere potentiae; quia habent inter se mutuam habitudinem transcendentalem; terminus autem habitudinis reducitur ad praedicamentum relati. Hoc (inquam) nil refert, quia haec reductio solum est secundum extrinsecam denominationem, quam includit terminus ut terminus est; nos autem loquimur de collocatione sub uno genere secundum propriam naturam et essentiam ejus. Hoc enim sensu necesse est loquantur auctores, cum dicunt potentiam et actum esse sub eodem genere; alias non recte inde concluderent materiam, verbi gratia, esse intrinsece substantiam, quia est potentia ad substantiam, et intellectum esse qualitatem quia est potentia ad actum accidentalem et vitalem, etc. Potentia ergo activa comparata ad actionem suam, ut actio est, non constituitur sub eodem genere; si autem per actum hujus potentiae intelligamus terminum formalem actionis ejus, non est necesse collocari in eodem praedicamento, ut probat exemplum supra adductum de gravitate, quod in universum adduci potest de potentia secundum locum motiva, sive sit progressiva, sive attractiva, sive expulsiva, aut impulsiva, vel impulsus ipse, quem multi existimant esse qualitatem, et tamen non ordinatur ad faciendam qualitatem, sed motum, vel Ubi. Et ratio reddi potest, quia potentia activa ut sic non ordinatur ad actum, ut

imperfectum ad perfectum, neque ut cum illo componat aliquid per se unum, sed ut causa extrinseca ad effectum; fieri autem potest ut causa activa non sit ejusdem rationis aut generis cum effectu, sed eminentioris, et ideo non est necesse ut in eodem praedicamento cum suo actu collocetur. Quanquam necessarium videatur, si actus maxime proprius talis potentiae sit accidentalis, etiam potentiam ipsam esse accidentalem, quia substantia ut sic non ordinatur per se primo ad accidentalem actum; erit ergo talis potentia accidens, quamvis sub nobiliori genere accidentis collocetur.

17. *Objectio dissolvitur.* — *Notabile.* — Dices, interdum potentiam accidentalem ordinari per se primo ad producendam substantiam, ut potentia nutritiva et generativa. Respondeo primo nondum esse exploratum, neque a nobis tractatum, quomodo accidentia attingant productionem substantiae; nam si solum attingunt disponendo materiam, cessat difficultas; si vero immediate etiam efficiunt, et introducunt formam substantialem, dicendum est non attingere substantiam, nisi instrumentaliter. Non attingunt autem instrumentalem actionem nisi praevia alia actione connaturali, et maxime propria, quae semper est accidentalis; et respectu illius verificandum est talem potentiam et actum esse ejusdem generis, nam altera actio instrumentalis, licet fortasse sit a natura principalius intenta, respectu tamen talis potentiae non est ita propria et accommodata, ut ei commensuretur natura talis potentiae seu qualitatis. Imo hinc obiter colligere licet, extra potentias loco motivas omnem aliam potentiam per se primo ordinatam ad agendum, collocari in eodem praedicamento cum suo actu proprio seu termino actionis suae; nam talis potentia semper est qualitas, nihilque efficit nisi praevia aliqua propria actione tendente ad qualitatem, nam, ut dixi, licet efficiat instrumentaliter substantiam, vel etiam quantitatem, semper id efficit praevia aliqua actione propria tendente ad qualitatem; ad alia autem praedicamenta praeter Ubi, non est per se actio, sed semper resultant ex termino alterius actionis. Atque ita fit ut omnis potentia activa accidentalis praeter motivam ordinetur ad qualitatem aliquam efficiendam, per actionem maxime propriam, licet fortasse mediante illa possit ad res aliorum praedicamentorum ordinari saltem ut instrumentum. Atque haec dicta sint in explicationem illius

axiomatis: *Potentia et actus sunt sub eodem genere.*

SECTIO III.

Quenam substantia possit esse causa materialis accidentium.

1. Cum dictum sit primariam causam materialem accidentis esse substantiam, ad perfectam hujus causae expositionem necessarium est declarare quenam substantia possit hanc causalitatem exercere. Suppono autem hic non esse quaestionem de substantia creata, quam constat non esse capacem accidentis, et discurrendum breviter erit per omnes creatas. Inter quas quaedam sunt simplices, aliae compositae; de quibus et de partibus componentibus ipsas, esse potest controversia. Ut ergo quae dubitationem habent tractemus, ea quae certa sunt breviter praemittamus.

2. *Substantiae simplices subsistentes seipsas materiales causae.* — Primo ergo certum est, substantias simplices per se subsistentes esse sufficientes ad recipienda seu materialiter causanda accidentia sibi proportionata. Hoc constat in omnibus substantiis spiritualibus creatis; de his enim est sermo. Omnis enim substantia creata, quia potentialis est, et imperfecta, capax est accidentium, et ad ea sustentanda sufficit ei, habere per se subsistentiam, si alioqui sit capacitas. Cum autem dicimus has substantias esse per se sufficientes ad hoc, non excludimus quin possint causare materialiter unum accidens mediante alio, ut sequente sectione dicemus; sed respectu collectionis omnium suorum accidentium dicimus per se sufficere, et non indigere alio adminiculo praeter suam substantiam, et subsistentiam propriam.

3. *Substantialis forma subsistens sufficiens materia accidentium.* — Hinc secundo est etiam certum, formam subsistentem, etiam si sit incompleta substantia, et actus corporis, esse sufficientem causam materialem aliquorum accidentium, quae illi proportionata sunt. Hoc constat in anima rationali, non solum a corpore separata, sed etiam conjuncta; et ratio est eadem fere quae de substantiis angelicis. Nam quod substantia animae incompleta sit, non impedit quominus sustentare possit aliqua accidentia, cum per se esse possit, et a subjecto ipso non pendeat. Ex quo a contrario sumpto argumento constat, et est etiam certum, formas substantiales, quae naturaliter subsistere non possunt, ine-

ptas esse ad causanda materialiter accidentia per se solas, quia quod in se non subsistit, non potest aliud sustentare; formæ autem hæc non sunt capaces propriæ subsistentiæ, etiam partialis, ut postea dicemus. An vero simul cum materia subsistent accidentibus, paulo post videbimus. Solum posset quis dubitare de nonnullis relationibus, verbi gratia, unionis aut similitudinis, etc., quæ videntur subjectari in his formis. Verumtamen probabilius est has relationes non addere rem distinctam a substantia, vel modis substantialibus formæ. Item probabile est entitatem talis formæ, ut sustentatam suo modo in materia, esse capacem alicujus formæ aut modi accidentalis, eo modo quo de ipsis accidentibus in sequente sectione explicabimus.

4. *Partes integrales, accidentium sufficientia receptiva.*—Hinc etiam obiter constat quid dicendum sit de partibus integralibus substantiæ; non est enim dubium quam eo modo quo sunt et subsistent, possint materialiter concurrere ad esse accidentium; nam possunt illa in se recipere et sustentare, ut inductione constat. Et quidem si partes istæ sint actu divisæ a toto, et solum dicantur partes propter habitudinem ad illud, constat in re esse veras substantias subsistentes, ideoque posse accidentia sustentare, ut de sanguine tere omnes censent. Si vero sint proprie continuatæ aliis partibus, proprie non dicuntur subsistere in se, sed in toto; et hac ratione ab accidentibus, quæ in eis insunt, solet interdum denominari totum, ut homo dicitur crispus; nihilominus tamen tota causalitas materialis, quæ ibi intervenit, exercetur per eam partem in qua accidens inhæret; et eadem durabit, si talis pars secundum totam suam substantiam separata conservetur.

Quantitas an insit materiæ.

5. Solum ergo superest quæstio de materia prima, et de integra substantia composita ex materia et forma; nam de materia quæstio est an per seipsam possit materialiter et immediate causare aliquam formam accidentalem; quæ fere coincidit cum communi quæstione, an et quomodo possit materia esse subjectum accidentium. Quæ ut brevius et distinctius tractetur, tota est revocanda ad quantitatem; nam nunc non agimus de relationibus vel modis accidentalibus, de quibus postea obiter dicemus, quia nihil fere habent dubitationis, sed agimus de propriis formis accidentalibus realiter distinctis a substantia,

inter quas primum locum obtinet quantitas, et aliæ insunt mediante illa, ut dicemus sectione sequenti. Unde in quo subjecto fuerit quantitas, erunt reliquæ corporeæ qualitates.

Sententia negans quantitatem inesse materiæ.

6. *Testimonia Aristotelis pro relata sententia.*

—Sunt ergo in hac re duæ oppositæ sententiæ valde communes. Prima est dicentium materiam per se non habere entitatem sufficientem ad causandum materialiter aliquod accidens, sed indigere prius conjunctione ad formam substantialem, ut ex utraque resultat compositum, quod possit accidentia recipere. Hæc est opinio D. Thom., 1 p., q. 76, art. 6, et q. unic. de Spiritualib. creatur., art. 3, ad 18; et Alberti, in Summa de homine, 2 p., quæst. An nutritio fiat ex simili, a. 1; Durand., 1, dist. 8, 2 p., quæst. 4; Capreol., in 2, dist. 13, q. 1, conclus. 2 et 3, et dist. 13, q. 1, conclus. 6; Cajet., de Ente et essent., cap. 7, q. 16; Soncin., 8 Metaph., q. 7, et 15, 17 et 18; Ferr., 4 contra Gentes, c. 81, q. 2 et 3; Soto, 1 Phys., q. 7; Astudill., 1 de Generat. 1 Tribuiturque Aristoteli, quia 1 de Generat., text. 23, dixit, generationem fieri ex materia, nullo sensibili manente; ex quo loco, et ex his quæ Aristoteles subdit, text. 24, sumunt omnes hujus sententiæ auctores, in transmutatione substantiali nullum accidens manere in materia prima. Quod si ita fit, ob id utique evenit, quod materia non sufficiat sustentare accidentia, sed solum compositum; et ideo pereunt corrupto composito, quod nulla ratione fieri posset, si materiæ primæ inhærent. Secundo hoc confirmat, quod Aristoteles, 1 Phys., text. 81 et 82, ait, materiam primam respicere per se primo substantialem formam. Tertio, lib. 5, text. 8, et lib. 1 de Gen., text. 24, differentiam constituit inter generationem, et alterationem, vel augmentationem, quod subjectum generationis est sola materia, quam dicit esse materiam simpliciter, alterationis vero et augmentationis subjectum dicit esse substantiam integram, quam vocat materiam secundum quid. Quarto, 7 Metaph., text. 8, ait materiam non esse quid, neque quantum, neque quale, neque aliquid hujusmodi. Quinto, 7 Metaph., text. 4, et 12 Metaph., text. 43,

¹ Hervæus, Quodlib. 24, 10; Javel., 8 Metaph.

ait substantiam esse priorem natura accidente. Sexto, in Prædicam., c. de Substantia, dicit, destructis primis substantiis, impossibile esse aliquid remanere; primæ autem substantiæ sunt substantiæ integræ simplices, aut compositæ.

7. Rationes pro hac sententia adducuntur plures. Prima, quia materia est pura potentia, ita ut neque esse habeat, nisi illud mendicet a forma; ergo ex se est impotens ad sustentanda accidentia, nisi prius saltem natura conjungatur formæ, et ab illa esse recipiat. Probatur consequentia, tum quia esse secundum quid, quod dat accidens, supponit esse simpliciter; tum etiam quia nihil potest aliud sustentare, nisi prius in se subsistat; nihil autem subsistit in se, nisi quod habet esse actuale, et simpliciter. Secunda ratio, qua D. Thomas utitur, quia materia est potentia ad omnes actus ordine quodam; ergo respicit substantialem formam, ut primum actum suum, ad quem per se primo ordinatur; accidentia vero, ut actus secundarios consequentes primum. Probatur antecedens, quia non potest materia æque primo respicere actus adeo diversos; alias diversas etiam species ab eis sumeret, essetque simul potentia substantialis et accidentalis. Consequentia autem probatur, tum quia potentia substantialis primario debet respicere substantialem actum, cum ad illum per se primo ordinetur, et ab illo speciem sumat; ergo illum etiam debet prius recipere; tum etiam quia forma accidentalis comparatur ad substantialem, ut actus secundus ad primum; actus autem secundus semper supponit primum.

8. Tertia ratio est, nam si quod accidens esset in materia prima, maxime quantitas; sed hæc non; ergo. Major recepta est ab omnibus, et constat ex dictis in principio. Minor probatur, quia quantitas est proprietas substantiæ corporeæ necessario concomitans illam; non potest autem esse proprietas consequens materiam ut sic, sed formam; ergo non potest recipi in materia secundum se, sed ut informata forma, seu in composito. Probatur minor, quia proprietas manat active ab essentia, cujus est proprietas; non potest autem quantitas manare ab essentia materiæ ut sic, quia hæc dimanatio est aliqua efficientia; materia autem secundum se nullam efficientiam habet, ut constat ex Aristotele, 1 de Gener., text. 55, et libro secundo, text. 55; non ergo manat quantitas a materia, sed a substantia corporea, ratione formæ

substantialis, ut est forma corporeitatis. Quod habet etiam optimam proportionem, tum quia forma accidentalis, cum sit actus informans, esse debet participatio formæ substantialis, potius quam materiæ; tum etiam quia forma substantialis, ut est forma corporeitatis, nullam aliam proprietatem habet, quæ ad illam consequatur, præter quantitatem. Et confirmatur, quia si quantitas prius materiæ inesset quam substantialis forma, reciperetur forma substantialis in materia, media quantitate; propterea enim qualitates corporeæ insunt substantiæ, media quantitate, quia supponunt illam in substantia. Consequens autem est falsum, tum quia alias intimior magisque proprius actus materiæ esset quantitas, quam forma substantialis. Tum etiam quia non posset fieri unum per se ex materia et forma substantiali; unirentur enim medio accidente; unde potius ex materia et quantitate deberet fieri per se unum; nam potentia potius facit unum per se cum suo primo et immediato actu, quam cum secundo, quem mediate recipit; nec potest intelligi quod compositio entis per se fundetur in ente per accidens. Tum denique quia alias non solum materia, sed etiam quantitas esset principium materiale generationis substantialis. Secundo confirmatur eadem ratio, quia si quantitas esset in sola materia, esset ingenerabilis et incorruptibilis, sicut ipsa est, quod repugnat Aristoteli ponenti motum per se ad quantitatem. Sequela vero patet, quia non posset quantitas corrumpi ad corruptionem subjecti, quia materia est incorruptibilis; neque etiam posset corrumpi a contrario, quia illud vere non habet, ut constat ex Aristotele in Prædicamentis; neque etiam pendet ab alia causa, per cuius absentiam possit naturaliter desinere esse; ergo nullo modo posset quantitas corrumpi, et consequenter neque generari.

9. Quarta ratio sit, quia non repugnat quantitatem et accidentia omnia corporalia recipi in toto composito, mediante forma; et hoc est magis consentaneum naturis rerum; ergo. Major declaratur, quia non repugnat unum accidens recipi in substantia mediante alio, ut constat de qualitate corporea et de quantitate, et inter qualitates ipsas reperitur interdum hic ordo, ut patebit sectione sequenti; ergo multo magis reperiri potest inter substantialem actum, et accidentalem. Minor vero probatur, quia potentia ad recipiendum accidens est tantum secundum quid;

potentia autem materiæ ad recipiendam formam substantialem est potentia simpliciter; ergo est maxime consentaneum naturis rerum, ut hæc potentia materiæ prius reducat in actum simpliciter, qui solum relinquat potentiam secundum quid; et illo mediante recipiat accidentia, quibus compositum actuetur quoad potentiam secundum quid, quæ in illo manet. Sic ergo videtur sufficienter probari, solam materiam non posse esse causam materialem alicujus entitatis accidentalis.

Sententia affirmans quantitatem inesse materiæ.

10. Secunda sententia est, materiam primam ex vi suæ entitatis esse sufficientem causam materialem formarum accidentalium sibi proportionatarum; primo quidem et immediate quantitatis, et, ea mediante, cæterarum. Hanc sententiam docuit Averroes, in libro de Substantia orbis, et 1 Physicor., comment. 63, et in epitome Metaph., tract. 2, cap. ultimo, qui dicit esse in materia dimensiones interminatas illi coævæ, et in re ipsa ingenerabiles et incorruptibiles, solumque accidentaliter mutabiles. Per dimensiones autem interminatas nil aliud intelligit, quam ipsam quantitatem, quæ quantum est ex parte materiæ, nec certam aliquam densitatem, nec raritatem, nec definitum terminum magnitudinis, vel parvitas, nec peculiarem aliquam figuram postulat; et ideo, sicut materia de se informis dicitur, ita quantitas, ut illi coævæ, dicitur interminata, quanquam re ipsa semper habeat aliquem terminum, juxta exigentiam formæ, vel actionem agentis; et juxta hanc varietatem terminorum, figurarum, vel dispositionum accidentaliter mutatur, quamvis in entitate sua eadem semper perseveret. Hanc etiam sententiam, quantum ad inhærentiam quantitatis in materia, tenuit Simplicius, in 1 Phys., text. 69, tribuitque Aristoteli, et Platoni; tenet etiam Philoponus, 1 lib. de Generat., text. 33 et 40, ubi ait materiam dimensionibus affectam, esse generationis subjectum. Et Ammonius, in Prædicam., cap. de Quantitate, dicit materiam prius accipere molem per quantitatem; D. Thomas, in 4, dist. 12, q. 1, art. 2, quæstiunc. 4, refert et sequitur opinionem Commentatoris, prout a nobis relata est; in opusculo autem 32, quod est de Natura materiæ, et dimensionibus interminatis, cap. 4, licet eodem modo referat opinionem Commenta-

toris, reprehendit tamen illam. Omnes denique auctores qui tenent eadem numero accidentia corporalia manere in genito et corrupto, tenent etiam quantitatem et dispositiones materiales subjectari in materia prima, ut Gregor., in 2, dist. 12, q. 2, art. 2; et Aureol., apud Capreol., in 2, dist. 13, q. 1, argum. contra 3 concl.; Marsil., 1 de Generat., q. 7; Paul. Venet., Summ. de gener., cap. 54; Ægid., 7 Metaphys., quæst. 4; Niphus, 8 Metaph., disput. 4; Zimara, Theorem. 46.

11. *Loci Aristotelis pro proxime præcedente opinione.* — Et huic sententiæ favet Aristoteles multis in locis, nam 7 Metaph., text. 8, significat quantitatem primo inesse materiæ; et in 3 Phys., sentit quantitatem esse proprietatem ipsius materiæ; et lib. 2 de Generat., text. 6, sentit dispositiones ad formas substantiales, et alterationem, quæ ad eas fit, proxime versari circa materiam; et lib. 1 de Generat., et lib. 2, text. 27, ait accidentia, in quibus res genita convenit cum corrupta, manere eadem. Potest etiam in hanc sententiam Plato adduci, qui in Timæo materiam, *magnum et parvum* appellavit, quod ex se quantitatem habeat, indifferentem tamen ad magnitudinem, vel parvitatem. Rationes pro hac sententia partim metaphysicæ sunt, partim physicæ; ex utrisque tamen integer discursus conflare debet; nam rationes metaphysicæ probare videntur non repugnare ex parte materiæ, seu esse in ea sufficiens fundamentum entitatis, ut sustentet materialiter accidentia; physicæ autem rationes ostendunt id esse magis consentaneum tam fini seu muneri, ad quod materia instituta est, quam sensibilibus effectibus, quos experimur.

12. Primo igitur probatur hanc causalitatem posse convenire materiæ, quia materia habet propriam entitatem actualem cum sua propria existentia, ut supra dictum est, et propriam etiam subsistentiam partialem, ut infra ostendetur; ergo ex hac parte habet sufficientem entitatem, ut sustentet aliquod accidens. Patet consequentia, quia quod in se subsistit, licet alioqui partialis entitas sit, potest sustentare accidentia sibi proportionata, ut paulo antea de anima rationali dicebamus. Dicitur fortasse materiam dependere in suo esse a forma, et ex hac parte esse inferioris conditionis, quam sit anima rationalis comparata ad materiam. Sed hoc non obstat, etiamsi illam dependentiam admitta-

mus, quam nonnulli negant; quia illa dependentia materiæ a forma non est, ut a vera et propria causa ipsius materiæ, sed ut a conditione quadam naturaliter necessaria, ut materia conservetur in esse; hujusmodi autem genus dependentiæ, quod est extrinsecum entitati materiæ, id est, superveniens illi, et non intrinsece componens illam, nihil obstat potest quominus entitas materiæ secundum se sit sufficiens ad sustentanda accidentia in genere causæ materialis; dependentia enim unius causæ ab alia extrinseca in suo esse, nihil impedit quominus ipsa in suo genere sit sufficiens, ad causandum effectum proportionatum. Estque ad hominem optimum et valde accommodatum exemplum; nam substantiale compositum pendet a suis naturalibus dispositionibus, nam, illis ablatis, dissolvitur; et tamen hoc non obstat quin ipsum compositum secundum se sit materialis causa aliorum accidentium. Imo, quod magis est, etiam ipsarum dispositionum est materialis causa ipsum compositum, licet alias ab eis pendeat; quid ergo mirum quod materia, quamvis pendeat a forma, possit esse materialis causa accidentium? Accedit quod, licet materia pendeat a forma, potest esse causa materialis ejusdem formæ; ergo, quamvis pendeat a forma, poterit esse causa materialis quantitatis. Patet consequentia, quia major videtur esse repugnantia inter illas duas habitudines dependentiæ et causalitatis respectu ejusdem, quam respectu diversorum.

13. Ex quo tandem roboratur ratio facta; nam materia prima habet in se sufficientem entitatem existentem et subsistentem, qua in se sustineat formas substantiales materiales; ergo etiam ut sustentet, seu materialiter causet quantitatem. Probatur consequentia, tum quia non minus, imo plus esse videtur sustentare formam substantialem; neque ad id est minus necessaria subsistentia, et existentia, vel actualis entitas; tum etiam quia sicut materia dicitur pendere a forma, ita potest dici pendere a quantitate; ergo, sicut hoc non obstat quominus materia sustentet formam, ita etiam non obstat quominus sustentet quantitatem. Consequentia tenet a paritate rationis; et antecedens probatur, quia, sicut non potest materia conservari sine forma, ita nec sine quantitate, adeo ut etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam facilius intelligi valeat materia sine forma, quam sine quantitate, ut inferius ostendam.

14. *Diluitur objectio.* — Dices, materiam non posse simul esse materialem causam formæ substantialis et quantitatis; imo, hoc ipso quod est substantialis potentia ad formam, esse improporionatam, ut simul sit potentia, seu materialis causa quantitatis. Sed hoc nullam ingerit difficultatem, quia sæpe accidit ut una causa plures habeat effectus, quorum unus sit nobilior alio; ut eadem forma est principium dispositionum vel proprietatum quæ ab ea manant, et simul est principium generandi sibi simile, et in genere causæ formalis simul est causa sui compositi. Sic igitur non repugnabit materiam simul esse causam quantitatis ut proprietatis sibi connaturalis, et formæ ut principalis actus, ad quem natura sua ordinatur. Atque hoc facilius contingit, quando hujusmodi effectus sunt inter se ordinati, ut in præsentibus sunt quantitas et forma; est enim quantitas veluti dispositio quædam materiæ, per quam fit aptum subjectum alterationis, et dispositionum quibus accommodatur ad recipiendam formam substantialem. Unde omnes auctores, etiam qui priorem sententiam defendunt, fatentur materiam esse causam materialem formæ et quantitatis, quamvis quidam dicant respectu formæ esse causam totalem in suo genere, respectu vero quantitatis solum partialem, quia totum compositum est causa totalis. Alii vero etiam juxta priorem sententiam concedunt materiam esse causam totalem in suo genere, tam quantitatis quam formæ, hoc tamen ordine, ut prius natura sit causa formæ quam quantitatis; non ergo est inconveniens ut eadem materia sit causa materialis utriusque. Et, quod ad ordinem attinet, magis consentaneum videtur ut licet secundum ordinem perfectionis et finis materia prius respiciat formam quam quantitatem, tamen ordine executionis et generationis, prius recipiat quantitatem quam formam. Solet enim ordo executionis esse oppositus ordini intentionis. Quod etiam in præsentibus necessarium est, cum materia per quantitatem præparetur, et coaptetur ad formam. Et ideo etiam non impedit quod materia sit potentia substantialis; nam, sicut substantia potest esse capax accidentis, non per potentiam accidentalem, sed per seipsam, quia concomitanter habet illam capacitatem ex vi suæ entitatis, ita potentia substantialis, quæ talis est, quia per se primo est instituta ad recipiendum actum substantialem, potest concomitanter per seipsam habere capaci-